

A large, high-contrast, black and white close-up of a person's face, focusing on the eyes and nose, occupies the top third of the cover.

DĚTI, KTERÉ PŘEŽILY MENGELEHO

ZPOVĚĎ DVOJČAT EVY A MIRIAM

EVA MOZESOVÁ KOROVÁ

LISA ROJANYOVÁ BUCCIERIOVÁ

DĚTI, KTERÉ PŘEŽILY **MENGELEHO**

ZPOVĚĎ DVOJČAT EVY A MIRIAM

EVY MOZESOVÁ KOROVÁ
LISA ROJANYOVÁ BUCCIERIOVÁ

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

SURVIVING THE ANGEL OF DEATH.

The Story of Mengele Twin in Auschwitz

Copyright © 2009 by Eva Mozes Kor and Lisa Rojany Buccieri

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2015

Z anglického originálu *Surviving the Angel of Death. The Story of Mengele Twin in Auschwitz*, vydaného nakladatelstvím Tanglewood Publishing, Inc. v roce 2009, přeložila Dani Vrbů
Odpovědná redaktorka Eliška Tersago

Korektura Markéta Šlaufová

Obálka, grafická úprava a sazba Roman Křivánek, Art007

Vydala Grada Publishing, a. s., v Praze roku 2015, jako svou
5834. publikaci

Tisk CPI Moravia Books s. r. o.

Grada Publishing, a. s.,

U Průhonu 22, Praha 7

ISBN 978-80-247-5443-7

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9754-0 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9755-7 (ve formátu EPUB)

EVA MOZESOVÁ KOROVÁ

DĚTI, KTERÉ PŘEŽILY MENGELEHO

ZPOVĚĎ DVOJČAT EVY A MIRIAM

VĚNOVÁNÍ

Tuto knihu věnuji památce na svou matku Jafu Mozesovou a svého otce Alexandra Moze-se, sestry Edit a Aliz a na své dvojče Miriam Mozesovou Zeigerovou. Rovněž ji věnuji dětem, které přežily koncentrační tábor, a všem dětem z celého světa, které se staly oběťmi zneužití či jiného zla. Chtěla bych vzdát hold jejich odhod-lání překonat trauma, způsobené ztrátou rodiny a dětství a pocitem vykořeněnosti. V neposlední řadě je tato kniha věnována mému synovi Alexo-vi a dceři Rině, kteří jsou mojí celoživotní rados-tí, pýchou i výzvou zároveň.

– EMK

Olivii, Chloe a Genevieve: mým *důvodům* pro všechno v životě. A také mé sestře Amandě, kte-rá mi zachránila život.

– LRB

PROLOG

Poprvé po mnoha dnech konečně naplno otevřeli dveře vagonu. Víkali jsme denní světlo jako požehnání. V malém dobytčáku byly spolu s námi nacpány další tucty Židů a tímto způsobem jsme až do dnešního dne cestovali neznámou krajinou, stále dál a dál od našeho domova v Rumunsku. Zoufalí a vysílení lidé se začali cpát ven. Držela jsem pevně za ruku sestru, své jednovaječné dvojče, zatímco nás dav strkal na rampu. Nebyly jsme si jisté, zda máme mít radost, že jsme konečně venku, nebo zda se máme strachovat, co přijde teď. Bylo velice chladné ráno a studený vítr nás štípal do holých nohou skrz naše vínové šatičky.

Poznala jsem, že je ještě velice brzy, protože slunce sotva vylezlo na obzor. Kamkoli jsem se podívala, všude čněly vysoké ostré ploty z ostnatého drátu. Na vysokých strážních věžích hlídkovaly stráže SS (což byla zkratka pro *Schutzstaffel*), a mířily na nás zbraněmi. Strážní psi, které ese-

sáci drželi na vodítku, na nás štěkali, vrčeli a šku-bali vodítkem jako vztekli. Jednou jsem podob-ně vzteklého psa viděla u nás na statku, s pěnou u huby a s blýskajícími se špičatými zuby. Tihle vy-padali přesně takhle. Cítila jsem, jak mi buší srdce.

Kolem mé dlaně se sevřela ta sestřina, horká a vlhká od potu.

Hned vedle nás stála naše máma, táta a dvě starší sestry, Edit a Aliz. Slyšela jsem, jak matka nahlas šeptá otci.

„*Auschwitz?* To je *Auschwitz?* Co je tohle za místo? To není v Maďarsku?“

„Jsme v Německu,“ přišla odpověď.

Překročili jsme hranici německého území. Ve skutečnosti jsme byli vlastně v Polsku, to však ovládli Němci. V německém Polsku byly všechny koncentrační tábory.¹

Nevzali nás do maďarského pracovního tá-bora na práci, ale do nacistického koncentráku, abychom tam zemřeli.

Než jsem vůbec stihla takovou novinku strá-vit, ucítila jsem na rameni ruku, která mě tlačila na jednu stranu rampy.

„*Schnell! Schnell!*“ Rychle! Rychle! Esesák poháněl zbývajících vězňů z dobytčáku ven na velkou rampu.

Zatímco nás strkali, Miriam se ke mně přitiskla. Slabé denní světlo se rozsvěcovalo a zase zhasínalo s tím, jak kolem nás natlačili vyšší lidi a posléze je zase hnali na jednu nebo na druhou stranu. Zdálo se, že některé vězně vybírají pro jednu věc a další zase pro jinou. *Ale pro jakou?*

V tu chvíli se zvuky kolem nás začaly vyostřovat. Esesáci třídili stále více lidí a posílali je na pravou nebo na levou stranu rampy. Psi štěkali a vrčeli. Lidé z dobytčáku začali plakat, naříkat i křičet zároveň. Každý chtěl být pohromadě se svými blízkými, všechny rodiny však začali násilím trhat a rozdělovat. Muži byli odděleni od žen, děti byly odděleny od rodičů. Ráno se proměnilo v naprostý chaos. Všechno kolem nás se zrychlovalo a zrychlovalo. Bylo to jako boží dopuštění.

„*Zwillinge! Zwillinge!*“ Dvojčata! Dvojčata! Ve vteřině se před námi zastavil esesák, který rázoval kolem. Upřel na nás s Miriam pohled a bedlivě si prohlížel naše ladící oblečení.

„To jsou dvojčata?“ zeptal se mámy.

Zaváhala. „Je to dobře?“

„Ano,“ řekl strážce.

„Jsou to dvojčata,“ odpověděla máma.

Beze slova mě s Miriam popadl a od mámy nás odtrhl.

„Ne!“

„Mami! Mami! Ne!“

Miriam a já jsme křičely, plakaly a pokoušely se dostat zpět k matce, která zápasila s rukama nataženými směrem k nám, zatímco ji jeden ze strážců držel, aby se mu nevytrhla. Poté ji drsně odhodil na druhou stranu rampy.

Křičely jsme. Plakaly. Prosily jsme, ale hlasy nám pomalu slábly v chaosu, hluku a zoufalství kolem. Nikterak však nezáleželo na tom, jak hlasitě jsme křičely a jak moc jsme plakaly. Byly jsme, a to i v davu špinavých vyčerpaných židovských vězňů, na první pohled jednovaječnými dvojčaty. A tak jsme byly s Miriam vybrány, abychom brzy stanuly tváří v tvář Josefu Mengelemu, nacistickému lékaři, známému také pod jménem Anděl smrti. Byl to právě on,

kdo na rampě určoval, kdo bude žít a kdo půjde na smrt. Tohle jsme však zatím nevěděly. Jediné, co jsme věděly, byl fakt, že jsme náhle zůstaly samy dvě. Bylo nám v té době teprve deset let a nikdy jsme už neměly spatřit ani tátu, ani mámu, ani sestry Edit a Aliz...

KAPITOLA 1

Miriam a já jsme se narodily jakožto jednovaječná dvojčata, nejmladší ze čtyř sester. Kdybyste slyšely naše starší sestry, jak s nechutí vypráví o našem narození, hned by vám došlo, že jsme byly miláčky rodiny. Co mohlo být roztomilejší než malá holčičí dvojčata?

Narodily jsme se 31. ledna 1934 ve vesnici jménem Porc v rumunské Transylvánii.

Od narození nás máma oblékala do stejného oblečení a do vlasů nám zaplétala velké mašle, takže lidé okamžitě poznali, že jsme dvojčata.

Později nás taky nechávala společně sedat na parapetu okna, až si kolemjdoucí často mysleli, že jsme dvě panenky, a nikoli skutečné holčičky.

Vypadaly jsme natolik stejně, že i máma si nás musela každou zvlášť označit, aby nás od sebe vůbec rozeznala. Tetičky, strýčkové a bratran-ci, kteří nás na našem statku navštěvovali, často

a rádi hrávali hru, ve které měli za úkol rozeznat, která jsme která.

„Která z vás je Miriam? Která je Eva?“ hádal strýček a oči mu slzely dojetím. Máma se na své dvě malé panenky hrdě usmívala a starší sestry jen otráveně vzdychaly.

Většina lidí kupodivu hádala špatně. Když jsme pak byly starší a chodily už do školy, rády jsme svou podobností lidi pletly. Zažily jsme u toho spoustu legrace. A taky jsme samozřejmě těžily z toho, jak se nad námi všichni rozplývali, kamkoli jsme přišly.

Ačkoli byl táta přísný a nabádal nás a mámu, abychom nepropadaly nadměrné marnivosti (jak se ostatně píše i v Bibli), byla to právě máma, kdo se staral především o to, jak nás načeše a ustrojí. Nechala pro nás šít oblečení na zakázku, tak jak to dnes dělají bohatí lidé, když si nakupují značkové oblečení.

Z města objednala látku, a když dorazila, vzala Miriam, mě, Edit a Aliz ke švadleně do nedaleké vesnice Szeplak. U ní doma jsme si pak směly prohlédnout různé módní časopisy

a zjistit, jaké jsou nejnovější módní styly. Hlavní slovo však vždy měla máma. V té době holky nosily vždy jen šaty, nikdy kalhoty nebo overal. A máma nám vždy vybrala vínovou, světle modrou nebo růžovou barvu.

Poté co nám švadlena vzala míry, domluvily jsme si termín zkoušky. Když jsme se pak vrátily, švadlena už měla šaty připravené. Střihy a barvy mých a Miriaminých šatů byly vždy identické – dvoje šatičky vyrobené pro dokonalý pár dvojčat.

Jakkoli bývali lidé zmatení naším stejným vzhledem, otec nás od sebe vždy bezpečně rozeznal. Lišily jsme se totiž ve způsobu držení těla a taky v tom, jaká jsme dělaly gesta. A když jsem otevřela pusu a začala mluvit, bylo okamžitě jasné, která z nás to je. Přestože se sestra narodila jako první, byla jsem to já, kdo byl vůdcem.

Také jsem byla velmi přímá. Pokaždé, když jsme chtěly tátu o něco požádat, naše nejstarší sestra Edit mě přemluvila, abych za ním zašla. Můj otec, praktikující Žid, chtěl vždycky syna, protože v těch časech se pouze chlapec mohl

podílet na veřejných náboženských obřadech a pouze chlapec mohl recitovat kadiš, židovský chvalozpěv, který se také odříkává, když někdo zemře. Otec však žádného syna neměl, jen sestry a mě. Protože jsem byla mladším z dvojčat a jeho posledním dítětem, často se na mě díval a říkal: „Měla jsi být chlapcem.“

Nejspíš tím chtěl říct, že jsem byla jeho poslední šancí mít chlapce. Moje osobnost to nejspíš jen potvrzovala: byla jsem silná, statečná a přímá. Tak, jak si určitě představoval svého syna.

Tato silná stránka mé osobnosti měla však i svůj stín. Často mi připadalo, že si otec myslí, že je se mnou úplně všechno špatně. Zdálo se mi, jako by jej nic z toho, co jsem udělala, neuspokojovalo. Mnohokrát jsme spolu diskutovali a hádali se, a já se nikdy nechtěla v těchto rozepřích vzdát. Nestačila mi odpověď, že můj otec má pravdu jenom proto, že je mým otcem a hlavou celé rodiny. Tudíž to někdy vypadalo, jako že se s tátou nedokážeme na ničem shodnout.

Rozhodně se mi z jeho strany dostávala mnohem víc pozornosti než Miriam nebo mým star-

ším sestrám, ačkoliv to vždycky nebyl ten druh pozornosti, o jaký jsem stála. Nikdy jsem se ne-naučila upravovat pravdu pomocí nevinných lží, takže jsem stále měla nějaké trable. Pamatuji si, jak jsem kolem něj občas chodila po špičkách, jen abych neupoutala jeho pozornost. A jsem si jistá, že i on byl ze mě a z mé hubatosti občas dost unavený.

Když se však dívám zpět, je mi jasné, že mě ty moje malé bitvy s otcem posílily. Naučily mě, jak přechytračit autoritu. Mimovolně mě připravily na to, co mělo přijít.

Moje matka byla úplně jiná. Byla vzdělanější než ženy v té době běžně bývaly, jelikož zdaleka ne všechny tehdy chodily do školy. Zvláště u Židů se očekávalo, že se ženy budou především starat o domácnost a rodinu, zatímco vzdělání a studium bylo určeno chlapcům. Ale stejně jako máma zajistila, abychom se naučily číst, psát, počítat a znát dějepis a cizí jazyky, naučila nás také pečovat o ostatní.

V naší vsi jsme byli jediná židovská rodina. Přátelili jsme se s každým. Máma sledovala

všechny zprávy z města, a když bylo potřeba, často pomáhala sousedům, zvláště mladým těhotným matkám. Přinesla jim nudle nebo moučník, vypomohla s domácností, když byly nemocné, dávala jim rady ohledně výchovy dětí a předčítala jim pokyny či vzkazy od ostatních členů rodiny. Naučila nás sloužit těm méně šťastným, obzvláště ve chvíli, kdy jsme na tom byli jako rodina podstatně lépe než spousta jiných lidí v naší malé zemědělské vesnici.

Právě v době, kdy jsme se narodily, prostoupil Rumunsko antisemitismus. Maminka nám vysvětlila, že se jedná o zášť k Židům jen proto, že jsou Židy. My děti jsme si antisemitismus prakticky neuvědomovaly až do roku 1940, kdy přišla maďarská armáda.

Otec nám jednou vyprávěl o antisemitském incidentu, který se mu přihodil v roce 1935, kdy nám byl s Miriam teprve rok. Tou dobou Železná garda (násilnická antisemitská politická strana, která ovládla venkovské úřady, policii a noviny) podněcovala nenávist k Židům šířením smyšlených historek o tom, jak jsou Židé zlí, jak se

snaží každého jen podvést a jak chtějí ovládnout svět. Můj otec a jeho bratr Aaron byli uvězněni na základě falešného obvinění o nezaplacených daních. Byla to lež, protože oni daně vždy poctivě platili! Zatkli je jenom proto, že byli Židé...

Taky nám táta jednou vyprávěl, že se po návratu z vězení se strýčkem Aaronem rozhodli odejít do Palestiny. Chtěli tam zkusit žít. Palestina byla pro Židy „zemí otců“, kam se začali od konce 19. století postupně navracet v rámci sionistického hnutí a kde v roce 1948 vznikl stát Izrael.

Otec se strýčkem byli v Palestině několik měsíců a poté se vrátili zpět do Rumunska. Po návratu prodali strýček Aaron a jeho žena všechny své pozemky a majetek a naplánovali si emigraci.

Táta přesvědčoval mámu, abychom také odešli a usídlili se v Palestině.

„Je to tam dobré,“ říkal. „Podnebí je teplé. Je tam spousta pracovních příležitostí.“

„Ne,“ protestovala matka. „Nemůžeme se přestěhovat se čtyřmi malými dětmi.“

„Musíme odejít teď, než se tady všechno pro nás ještě zhorší,“ naléhal otec, na nějž dolehly zprávy o rostoucí perzekuci Židů v zemi a celé Evropě.

„Co tam budu dělat? Jak se zařídíme? Nechci žít někde uprostřed pouště,“ řekla matka. A tak jak to matky občas dělávají, dupla si nohou a odmítla odejít. Často jsem pak přemýšlela, jak by naše životy vypadaly, kdyby tehdy ustoupila.

V naší malé rumunské vesnici jsme měli hezký dům a rozlehlý statek. Vlastnili jsme na tisíc akrů půdy, na kterých rostla pšenice, kukuřice, fazole a brambory. Chovali jsme krávy a ovce, díky kterým jsme mohli vyrábět sýry a prodávat mléko. Taky jsme měli velký vinohrad, kde jsme pěstovali víno a dál ho prodávali, a taky spoustu akrů ovocných sadů, které nám dávaly jablka, švestky, broskve a šťavnaté třešně ve třech barvách – rudé, černé a bílé.

V létě, když jsme si se sestrami hrály na vyšňořené dámy, se třešně měnily na překrásné náušnice. Máma milovala svou květinovou zahradu před domem a taky svou zeleninu, kterou